

УДК 339.137.2

Я. В. Мельник,
аспірант кафедри міжнародного менеджменту,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ПІДТРИМКА УРЯДУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ ВІТЧИЗНЯНИХ ВИРОБНИКІВ

Стаття описує ступінь впливу держави та забезпеченість розвитку вітчизняних металургійних виробників за допомогою державних цільових програм. Викладені дані можуть використовуватись для подальших досліджень.

The article tells us about the state level of influence and providing with development of domestically producers of metallurgical customs by the governmental task program. Stated facts might be used in future investigations.

Ключові слова: конкурентоспроможність, державна підтримка, вітчизняні металургійні виробники.

Key words: competitiveness, government support, domestic metallurgical producers.

Вступ. До складу вітчизняного гірничо-металургійного комплексу входить дуже велика кількість підприємств: гірничо-збагачувальні підприємства чорних руд та кольорових металів, виплавки чавуну, прокату, сталі, кольорових металів, сталевих труб, феросплавів, метизів, вогнетривів, коксівного вугілля, а також заготівлі та переробки металобрухту та відходів металургійного виробництва, наукові заклади для підвищення кваліфікаційного рівня працівників даного сектору, орієнтовно 98% підприємств даного сектору знаходяться у приватних руках. Держава впливає опосередковано на гірничо-металургійний комплекс за допомогою різного роду програм розвитку. Досліджували даний аспект наступні науковці: Азов Г.Л., Баяр А.В., Большаков В.Л., Волошанюк Н. В., Горбенко Г.М., Жигадло В.В., Карпенко Г.М., Кобута І.К., Курило Л.В., Осика С.Г., Покришка Д.О., Притика О.В., Пятницький В.Т., Стасовський Ю.Л., Шевцов О.А., Шкарбан С.Л., Челенков А.П. та інші.

Вітчизняний гірничо-металургійний комплекс займає неабияку нішу світовому розподілі трудових ресурсів. Взнявши навіть до уваги важке фінансове становище економіки нашої країни, Україна займає 8 місце у світі за виробництвом металургійної продукції та 4 місце у світі по торгівлі металевими виробами. Український гірничо-металургійний комплекс забезпечує ліву частку промислового виробництва в Україні як такого, більше 40% валютної виручки, більше ніж 500 000 зайнятого працездатного населення.

Постановка задачі. Метою даної статті є розкриття фактичних даних стосовно ступеня державної підтримки гірничо-металургійних підприємств, а також перспективи подальшої державної підтримки такої важливої бюджетоутворюючої галузі.

Результати. Вітчизняна приватизаційна політика суттєвим чином послабила позиції держави, як «контролера та регулятора» виробничої діяльності гірничо-металургійного комплексу, право диктувати технічну та стратегічну політику підприємств гірничо-металургійного комплексу та впливати на цінову політику на внутрішньому ринку, головним фактором правильного входження на світовий ринок металу є прогресивне технічне переоснащення, навіть враховуючи усі зазначені вище проблеми, Україна має досить суттєві можливості подальшого розвитку, котрі обумовлені наступними перевагами:

- Дуже значні поклади залізної руди, марганцевих, титанових та поліметалевих руд;
- Суттєво розвинений промисловий потенціал, котрий дозволяє у найкоротші строки значно наростити виробництво продукції, при умові стабільно зростаючого попиту;
- Забезпеченість висококваліфікованими трудовими ресурсами, котрі завчасно можуть забезпечити науковий супровід заходів розвитку як чорної так і кольорової металургії, виконуючи сучасні вимоги до технології виробництва.

Отже, можемо стверджувати, що держава має сприяти розвитку різних цільових програм розвитку та створити умови для підвищення технологічної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств чорної та кольорової металургії, а також удосконалити регулюючу функцію промислового виробництва. Таким чином уряд України вже робив раніше перший крок на зустріч металургам, а саме доручив Міністерству промислової політики України розробити у 1995 році першу програму розвитку «Про Концепцію розвитку гірничо-металургійного комплексу України до 2010 року» постановою ВРУ від 17.10.1995 № 385_95[1]. Ця програма досить вдало визначила напрямки розвитку гірничо-металургійного комплексу, проте приватні структури не використовували її для покращення конкурентоспроможності продукції та підприємств як таких. Трохи пізніше було розроблено концепцію державної цільової науково-технічної програми розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу України на період до 2020 року. Безпосередньо концепція є інструментом державної підтримки у виробництві чорних та кольорових металів, координаційної роботи наукових установ, підприємств та організацій, державних органів, загалом всіх установ, котрі прямо чи опосередковано пов'язані із розвитком гірничо-металургійного комплексу України. Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування повинні враховувати положення даної концепції при розробці та затвердженні програмних документів по розвитку регіонів.

Концепція програми визначає проблеми розвитку гірничо-металургійного комплексу, стратегію та основні напрямки розв'язання проблем, а також забезпечує принципами комплексного розвитку виробництва та споживання продукції металургійної промисловості, а також співпрацю приватних установ, науково-дослідних організацій усіх форм власності, а також державних установ із урахуванням потреб національної безпеки та оборони. Дана програма розвитку гірничо-металургійного комплексу базується на використанні кардинально нових прогресивних металургійних технологій та енергозберігаючих заходів, котрі відповідають світовим металургійним тенденціям розвитку, а також міжнародним стандартам якості та екологічним нормам.

Дуже мало уваги приділялось проблемам розвитку гірничо-металургійного комплексу, ослабилися управлінські функції держави, завдяки приватизаційним процесам на ряду із фінансово-економічною кризою в останні роки привели до суттєвого зниження ефективності галузі як такої, а відповідно і втрати часток вітчизняного та світового ринків. Протягом останніх 18 років фінансовий ресурс був досить обмеженим, тому не дозволив провести капітальне технічне переоснащення галузі, головним чином більшість інвестицій було сконцентровано у модернізацію лише певних видів виробництва на металургійних гігантах, зокрема у доменне та сталеплавильне, що привело до суттєвих обмежень у сортаменті виробництва та неспроможність якісно задовольнити потреби споживачів, котрі споживають металургійну продукцію за новими стандартами.

Достатньо позитивну вплинув Закон України «Про проведення економічного експерименту на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України», але залишилися питання розвитку галузі як такої, а саме незавершена структурна перебудова.

Складовим елементом посилення державного впливу повинно бути вирішення проблеми, яким же чином уряд буде вирішувати питання ціноутворення на природні ресурси, тарифи, послуги. Проте як показує практика, держава мало часу займається цим питанням та віддала усі повноваження із ціноутворення

фінансово-промисловим групам.

Вплив держави має підсилуватись за рахунок:

- Розробки законодавчо-нормативної бази (актів) та контролюю-ревізійних органів, котрі мають визначати технічну модернізаційну політику;
- Моніторинг та контроль за виконанням програм гірничо-металургійного комплексу;
- Фінансова підтримка науково-технічного супроводу програм гірничо-металургійного комплексу;
- Розробка нормативної бази для стимулюючих важелів розвитку гірничо-металургійного комплексу;
- Державні гарантії у забезпеченні іноземних кредитів для розвитку гірничо-металургійного комплексу.

Безпосередній аналіз напрямків вирішення проблемних питань призводить до необхідності розробки державної політики, а також дуже необхідної стратегії розвитку гірничо-металургійного комплексу, а саме співробітництва між бізнес-групами, соціальними структурами та державними організаціями. Такий підхід надасть можливість досягти спільної цілі загальними зусиллями як державними так і приватними, підвищити інвестиційний клімат у гірничо-металургійному комплексі для залучення довгострокових кредитних ресурсів, вирішити велику низку екологічних проблем, у регіонах розташування гірничо-металургійних підприємств. Оскільки гірничо-металургійний комплекс є важливою складовою економіки країни, тому що визначає напрямки розвитку вітчизняної економіки як такої, вдале вирішення проблем набуває рис загальнонаціонального характеру. Відповідно до вище сказаного ми вважаємо, що держава повинна забезпечити кардинально новий технічний розвиток цієї стратегічної, бюджетоформуючої галузі. Розробка таких програм базується на дорученнях Прем'єр міністра України від 19.10.2006р. № 39807/0/-06, п. 9, та від 12.11.2009р. № 64827/0/09[2] до ініціативи Міністерства промислової політики України (рішення колегії від 28.08.2009р. № 10/1, затверджене наказом міністерства від 08.09.2009р. № 608; наказ Міністерства промислової політики України від 30.11.2009р. № 849)[3] та Національної академії наук України (Постанова Президії НАН України від 10.06.2009р. № 171)[4].

Серед цілей такої програми можна виділити найсуттєвіші:

- Забезпечити вхід України до економічно розвинених країн, створивши сучасний та інноваційний розвиток виробництва кольорових та чорних металів;
- Створити необхідні умови для конкурентоспроможності підприємств гірничо-металургійного комплексу;
- Прискорити процес технологічного переоснащення підприємств, запровадити енергозберігаючі та ресурсозберігаючі виробництва;
- Перехід до нових екологічних стандартів;
- Перехід до міжнародних норм та стандартів охорони праці;
- Збільшення бюджету за рахунок конкурентоспроможної роботи підприємств гірничо-металургійного комплексу;
- Підвищення внутрішнього споживчого ринку за рахунок оновлення металофонду держави.

Модернізація та розвиток підприємств гірничо-металургійного комплексу проходить здебільшого програмним методом у відповідності із законодавчою базою, котра затверджується Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України. Позитивним наслідком впливу держави на гірничо-металургійний комплекс є прийняття урядом норм, котрі спрямовані на стабілізацію роботи усієї галузі в умовах світової фінансової кризи. Дана ситуація демонструє можливість співробітництва уряду та фінансово-промислових груп для забезпечення національних інтересів України. В умовах фінансової кризи протягом 2008-2009 років, виробництво галузі скоротилося майже на 40%, проте вона все ще є провідною в економіці країни, зниження рентабельності підприємств потребує урядової підтримки, цільового регулювання та програмного забезпечення, залучення додаткових фінансових джерел, об'єднання зусиль органів виконавчої влади, місцевої влади, науково-технічного потенціалу для досягнення стратегічних результатів.

Існує декілька варіантів розвитку гірничо-металургійного комплексу. Перший обумовлює використання усіх наявних потужностей гірничо-металургійного комплексу без державного втручання, перевагою є відсутність необхідності пошуку значних інвестицій на технічне переоснащення виробництва, в свою чергу дає можливість експортувати металопродукцію обмеженого асортименту, переважно сировинного спрямування та забезпечує попит на внутрішньому ринку традиційним металопрокатом, саме у такому руслі розвивався вітчизняний гірничо-металургійний комплекс до 2000 року. Такий варіант виявився досить неперспективним, оскільки наболілі питання не вирішувалися, а просто накопичувалися, відповідно продукція була неконкурентоспроможною та втратила контроль державою над усім гірничо-металургійним сектором. Наступний варіант розвитку гірничо-металургійного комплексу є залучення довгострокових масштабних інвестицій у переозброєння виробництва, як показує світова практика — не менше, ніж 25 дол. США на тону кінцевої продукції. Даний підхід реалізовано у гірничо-металургійному комплексі у період із 2000 по 2008, що в свою чергу допомогло якісно покращити виробництво продукції, а деякі підприємства взагалі довели його до світового рівня, проте світова криза протягом 2008-2009 років суттєво загальмувала процес модернізації та реалізацію програмних заходів і галузь не завершила докорінну модернізацію. Досвід такого варіанту розвитку показав позитивний вплив держави на координаційні дії для подолання кризи, що суттєво допомогло запобігти падінню гірничо-металургійного комплексу.

Третій варіант розвитку базується на регуляторній функції держави, в умовах повністю приватизованої металургійної галузі. Такий підхід передбачає значної кількості законодавчих актів для координації дій стосовно перебудови галузі шляхом проведення виваженої науково-технічної політики у гірничо-металургійному комплексі. Такий підхід спонукає до нових джерел фінансування, посилення програмного підходу у модернізаційних питаннях за рахунок інноваційних розробок, а також агресивне стимулювання внутрішнього споживчого ринку, зважена зосереджена державна політика у взаємопов'язаних галузях, стратегічний розвиток на базі вітчизняного та світового науково-технічного прогресу. В свою чергу такий підхід передбачає створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення довгострокових кредитів для капітальної реконструкції підприємств, державне гарантування повернення кредитів зарубіжним компаніям. У перспективі даний напрямок передбачає відновлення виробництва металопродукції до рівня 2007 року, а також нарощування виробництва прокату, до рівня, що буде забезпечувати внутрішній ринок, за прогнозами експертів він буде складати 25 мільйонів тон до 2020 року, а також збереження експорту на рівні 20-25 мільйонів тон у перспективі до 2020 року. Довгострокові прогнози розвитку світової економіки свідчать про те, що в усьому світі посиляться тенденції до націоналізації природничих, енергетичних, банківських ресурсів та медіа-ресурсів, також у прогнозах передбачається посилення впливу монополій в першу чергу державних, також не виключається схема реформування грошової системи США, що в свою чергу приведе до кризових явищ, особливо малого та середнього бізнесу. Сильні позиції будуть мати такі країни як Індія та Китай. Такі геополітичні процеси потребують суттєвого впливу держави та концентрації ресурсів, в першу чергу злагодженої координаційної науково-технічної політики. Звертаючи увагу на вище викладене, можемо стверджувати, що вплив держави є кінцево необхідним, тому найбільш перспективним напрямком розвитку є третій варіант.

Тому уряд має докласти неабияких зусиль для досягнення стратегічних цілей та розробки державної програми розвитку, така програма є сукупністю окремих програм, проєктів та інших заходів, наприклад «Державна програма розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу на період до 2011 року», котру було прийнято та затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2004 року №967[2], «Комплексна програма розвитку кольорової металургії України на період до 2010 року»[2], прийнято та затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 1999 року № 1917, концепція «Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року»[2], затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 липня 2008 року №947-р, «Галузева програма поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2008-2012 роки»[3], затвердженої наказом Міністерства промислової політики України від 30 вересня 2008 року №615, «Галузева програма енергоефективності та енергозбереження на період до 2017 року», затверджена наказом міністерства промислової політики України від 25 лютого 2009 року №152, «Науково-технічна програма використання антрацитів та вугілля для вдування пилувугільного палива у доменні печі на період до 2014 року», затверджена сумісним наказом міністерства промислової політики та міністерства вугільної промисловості від 18 грудня 2009 року №887/574[5].

Швидкий розвиток гірничо-металургійного комплексу є пріоритетним напрямком національних інтересів та нових надходжень до державного бюджету. Впрешу чергу для виконання державної програми є:

- Створення умов для прискорення модернізації та випуску конкурентоспроможної продукції;
- Ефективне використання усіх конкурентних переваг України у виробництві металопродукції;
- Розбудова внутрішнього ринку металопродукції за рахунок державних важелів впливу;
- Зменшення енергетичних та ресурсних витрат;
- Координаційна політика у розвитку підгалузей гірничо-металургійного комплексу;
- Максимальна концентрація усіх наявних ресурсів;
- Диверсифікація виробництва та нового асортименту, виробництво нових сталей та сплавів, титанових сплавів та прокату, алюмінієвої фольги, труб для тепловиділяючих елементів в АЕС;
- Збалансованість інтересів держави, бізнесу та суспільства, котрі зацікавлені у стабільній роботі гірничо-металургійного комплексу;
- Проведення протекціоністської політики у сфері зовнішньоекономічної торгівлі;
- Підтримка урядом науково-технічного потенціалу, спрямованого на покращення інноваційного розвитку гірничо-металургійного комплексу;

- Державний контроль використання матеріальних, енергетичних та сировинних ресурсів, контроль шкідливих викидів, покращення екологічного стану довкілля;

Проведення таких програм розвитку передбачає в першу чергу значні капіталовкладення у період 2012-2020 років у капітальну реконструкцію виробництва, а також будівництво нових потужностей, котрі будуть виробляти конкурентоспроможну продукцію із високою доданою вартістю. На даному етапі розвитку, фінансова стабільність є головним завданням уряду, оскільки світова фінансова криза призупинила розвиток гірничо-металургійного комплексу.

Прогноз розвитку вітчизняного ринку металопродукції здійснюється на основі аналізу стану гірничо-металургійного комплексу, а також пов'язаних із ним підгалузей. Уряд має поставити завдання, що сировинні галузі в першу чергу мають забезпечувати у повному обсязі вітчизняні металургійні підприємства сировиною, енергоносіями, бруктом, феросплавами, вогнетривими та іншими сировинними цінностями, а лише потім надлишок ресурсів експортувати.

Вітчизняний ринок металопродукції є основою подальшого промислового потенціалу країни. За прогнозами експертів передбачається, що до 2020 року впливатимуть чинники, що визначають попит на продукцію гірничо-металургійного комплексу:

- Заміщення імпортованих машин та устаткування вітчизняними аналогами;
- Оновлення основних фондів галузей промисловості;
- Реалізація нових національних проектів у промисловості та енергетиці;
- Збільшення обсягів будівництва та реформування житлово-комунального господарства;
- Відновлення та розширення таких стратегічних галузей як машинобудівна та суднобудівна;
- Оновлення залізничного транспорту;
- Розширення асортименту виробництва сільськогосподарського устаткування;
- Будівництво нових магістральних трубопроводів та розширення будівництва нових свердловин нафтогазової галузі;
- Підвищення попиту зі сторони оборонного комплексу України, котрий би обумовлювався суттєвим збільшенням експорту;

Ми вважаємо, що найближчим часом буде пошквалюватись розвиток достатньо металоемних підгалузей машинобудівного комплексу: транспорт, верстатобудування, сільськогосподарське, будівельно-дорожнє, котрі зазнали значних скорочень у виробництві за часів кризи, та випереджаючий розвиток високотехнологічних напрямків атомнобудівної підгалузі, дуже суттєвий попит на продукцію гірничо-металургійного комплексу очікується зі сторони оборонного сектору економіки та атомного машинобудування.

Уряд передбачає в найближчому майбутньому створити авіабудівну корпорацію та суднобудівну корпорацію, а також розробити істотні програми для транспортної галузі та енергетичної. Рушійним важелем розвитку внутрішнього ринку труб має стати капітальна модернізація газотранспортної системи України. Експерти прогнозують зростаючий попит на продукцію чорної металургії зі дорожнього будівництва на ремонтно-експлуатаційні потреби та забезпечення кардинально нових національних проектів.

Головними рушійними внутрішнього ринку металопродукції можна назвати:

- Встановлення урядом цільових показників розвитку гірничо-металургійного комплексу та основних галузей-металоспоживачів;
- Місткість внутрішнього ринку металопродукції, котра за оцінками різних експертів складає від 11 до 25 мільйонів тон на рік та залежить від розвитку економіки країни, потреби національних споживачів можуть бути збільшені за рахунок розширення асортименту продукції;
- Масштабні державні проекти: автодороги, залізниці, мости, порти та інші;
- Надання державних гарантій, котрі передбачають підвищення використання української металопродукції;
- Розробка економічних важелів стимулювання українських виробників, підсилення їхньої присутності на внутрішньому ринку, накладання санкцій за виробництво неконкурентоспроможної та неякісної продукції, обмеження імпорту продукції, котра може вироблятися в Україні;
- Вирішення проблем довкілля, охорона праці, соціально-економічних проблем.

Уряд повинен якомога пришвидшити відновлення докризових обсягів виробництва залізничної сировини із подальшим його збільшенням для задоволення безпосередніх потреб вітчизняних металургів, збереження експорту та ліквідації імпорту сировини.

Стимулювання підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних гірничорудних підприємств, за рахунок покращення властивостей залізничної сировини та досягнення найоптимальнішої якості доменної шихти, котра забезпечить мінімальні наскрізні витрати енергоресурсів у металургійному виробництві. Варто також залучити до переробки окислених кварцитів для раціонального використання природних ресурсів, котрі видобуваються попутно та складаються. Стимуляція видобутку та переробки легкозбагачувальних магнетитових кварцитів, котрі залягають у полях діючих шахт та в міжрудних ділянках, вони забезпечують концентрат із вмістом заліза орієнтовно 69-70% та вмістом діоксиду кремнію не більше 2-3%. Залучення до виробництва залізничної сировини для забезпечення безкоксової металургії, а саме металізованих обкотишів та брикетів, капітальне оновлення основних фондів сучасними технологіями та засобами виробництва.

Уряд має спрямувати зусилля на наступні важливі проблеми гірничорудної промисловості:

- Визначити допустимі робочі норми кар'єрів на глибини більше 300 метрів та шахт більше 1500 метрів, щоб запобігти закриттю підприємств;
- Визначити технічні можливості та рентабельність поступового переходу шахт, відповідно до міри відпрацювання запасів багатих руд на видобуток магнетитових кварцитів на верхніх та міжрудних ділянках;
- Використовувати ємності, котрі створились внаслідок ведення гірничих робіт, для того щоб складувати розкриті породи та відходи збагачення;
- Розробка шляхів утилізації високомінералізованих шахтних вод Криворізького басейну;
- Створити служби екологічного та геологічного моніторингу, а також захистити території від провалів та наводнень.

У коксохімічному виробництві уряд має:

- Стимулювати підвищення якості коксу до світових норм, а також забезпечити найбільш ефективне співвідношення кокс/чавун та в свою чергу раціонально використовувати відновники при виробництві чавуну;
- Створити сприятливі умови для будівництва та реконструкції, а також технічного переоснащення коксових батарей для відновлення лічного фонду України;
- Запровадити технології, спрямовані на підвищення якості коксу за рахунок новітніх технологій трамбування, термічної підготовки, сухого гасіння коксу, котрі розширяють сировинну базу для коксування;
- Сприяти будівництву установок сухого гасіння коксу для підвищення енерго ефективності виробництва, покращення якості коксівної продукції та зниження шкідливих викидів в атмосферу;
- Стимулювати модернізацію цехів з переробки хімічних продуктів коксування за участі сучасних технологій, відповідно розширення номенклатури продукції та посилення конкурентоспроможності;
- Сприяти реконструкції установок кінцевого охолодження коксового газу та запровадження сучасних методів очистки коксового газу від сірководню для скорочення викидів в атмосферу сірчастого ангідриду;
- Сприяти реконструкції споруд для збору та очистки стічних фенольних вод, модернізувати системи біохімічної очистки;
- Впровадження парогазотурбінних установок для утилізації надлишкового доменного газу на виробництво електроенергії;
- Підтримка уряду за рахунок скасування мита та податків на імпорту обладнання;
- Підтримка урядом галузевих організацій для розробки стратегій розвитку коксохімічних підприємств.

Феросплавне виробництво та виробництво спеціальних сталей та сплавів потребує:

- Модернізації та використання нових технологій для підвищення якості та конкурентоспроможності феросплавів та спеціальних сплавів, що приведе до зниження імпорту;
 - Освоєння виробництва нових феросплавів та лігатур (силікоцирконій, силікокальцій, ферованадій, феромолібден, феротитан, ферохром);
 - Впровадження систем брикетування дрібних фракцій за для збільшення обсягів виробництва.
- Підтримка урядом виробництва вогнетривів полягає у наступних діях:
- Забезпечити виробництво якісних вогнетривів для покращення структури виплавки сталі;
 - Зниження виробництва шамотних виробів та збільшення корундових, мулітокорундових, магнезійних волокнистих вогнетривів та безкислотних сполук;
 - Сприяти розвитку виробництва вогнетривів із алюмосилікатної вогнетривкової сировини для доменних печей, повітрянагрівачів, коксових батарей, мартенів;
 - Покращити виробництво неформованих вогнетривів замість штучних.

У чорній металургії має пройти капітальне переоснащення агломераційного, доменного, сталеплавильного, прокатного виробництв із підвищенням якості продукції. Уряд має сприяти впровадженню нових технологій, а саме енерго та ресурсозберігаючих екологічних технологій. Державне забезпечення споживання

металу на особу як показника розвитку економіки країни. Розстановка пріоритетів прокатного виробництва, а саме виготовлення високоякісного металопрокату, конкурентоспроможного як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках. Покращення екології, удосконалення пилувугільних установок, збільшення обсягів та ефективності переробки відходів.

Агломераційне та доменне виробництво потребує контролю з боку уряду за для покращення якості залізорудної сировини, а також сировини для пилувугільного палива, використання металізованих брикетів. Зниження капіталоемності та енергоемності за рахунок впровадження цехів нового покоління, отримання бездоменного чавуну або ж рідкого залізовуглецевого напівфабрикату. Розробка та впровадження технологій видобування рідкісних та коштовних металів із руд та продуктів доменної плавки.

Впровадження у сталеплавильному виробництві технологій прямого відновлення заліза для виплавки сталі в електродугових печах, що в свою чергу підвищить якість продукції та знизить суттєво викиди. Впровадження будівництва міні та мікро заводів, котрі більш оперативно реагуватимуть на ринкові тенденції. Розробка урядом стратегії виробництва низьковуглецевої, низьколеганованої та низькокремніевої сталі.

Розвиток прокатного виробництва полягає у покращенні виробничих, експортних та фінансових можливостей металургійних компаній за рахунок розширення асортименту, підвищення якості до світового рівня. випуск гарячекатаного листа на ширококутних станах гарячої катки на базі сучасних технологій та обладнання. Налагодження виробництва холоднокатаного листа із захисним покриттям, а також випуск високоякісних трансформаторних, автомобільних тонколистових сталей, запуск виробництва високоякісної високовуглецевої катанки для метизного виробництва. Впровадження рельсових станів нового покоління для виробництва довгомірних рейок довжиною 120 метрів із використанням універсальних клітей, запровадження технологій виробництва прокату із розплав.

Потрібен постійний контроль з боку уряду за реконструкцією агрегатів для виготовлення гарячедеформованих, зварних та холоднодеформованих труб, швидке впровадження виробництва труб для нафтогазової промисловості із внутрішнім та зовнішнім покриттям, покращення якості труб із термоізоляцією для житлово-комунального господарства. Контроль за впровадженням виробництва труб із цирконію, титану для атомної енергетики довжиною 25 метрів на високопродуктивних поточних лініях, виробництво труб із малонікелевих хромомарганцевих марок сталі та труб діаметром 0,92 метри для теплової енергетики. Впровадження виготовлення високомісних обсадних та насосно-компресорних труб, виробництво труб із безперервнолитих заготовок, виробництво труб для амортизаторів автомобілів та тракторів, тонкостінних труб із тугоплавких сталей та сплавів, впровадження виробництва полегшених балонів підвищеного об'єму діаметром до 0,4 метри для автотранспортних засобів.

Збільшення виробництва металовиробів та освоєння виробництва нових видів продукції широкого марочного асортименту із легованих, підшипникових, корозійностійких та жароміцних сталей: зварювальних електродів, металокорду, нержавіючого дроту для сіток вугледобувної, нафтохімічної та харчової промисловостей із полімерним покриттям. Освоєння виробництва кріплень для автомобільної галузі, а також для побутових потреб, арматурних канатів для авіаційної, вугільної та суднобудівної промисловостей, впровадження ліній електролітичного оцинкування, обмінення дроту діаметром 0,8-2 міліметрів.

У кольоровій металургії держава повинна стимулювати оновлення основних фондів, створення замкненого циклу виробництва, випуск продукції високого ступеню готовності: алюмінію та титану. Використання вторинної сировини шламів, шлаків, золи, раціональне використання брухту та відходів металів. Розвиток сировинної бази виробництва якісних алюмінієвих сплавів шляхом розробки та впровадження запатентованих способів обробки розплавів, електричним струмом для нейтралізації шкідливих домішок, котрі містяться у низькосортній руді, брухті та відходах, впровадження технологій переробки поліметалевих руд та золотовмісної сировини.

Покращення ефективності переробки брухту чорних та кольорових металів за рахунок оснащення спеціалізованих підприємств спецтехнікою і мобільним брухтопереробним обладнанням, а також оснащення обладнанням для пакування та різки, запровадження технологій подрібнення та вилучення кольорових, легованих металів і шкідливих домішок, використання ефективних приладів для перевірки хімічного складу та радіації. Спрощення процедури отримання ліцензій.

Уряд повинен контролювати екологічну ситуацію, знизити негативний вплив урбанізації на природне середовище. Посилити нагляд за впливом підприємств гірничо-металургійного комплексу на навколишнє середовище та адаптувати національні нормативи з охорони навколишнього середовища до міжнародних стандартів. Уряд повинен створити систему економічного стимулювання підприємств до скорочення шкідливих викидів та утилізацію відходів через систему пільгового кредитування, державних гарантій повернення позик комерційним структурам. Переглянути тарифи щодо скидів забруднюючих речовин у водоймища, розробити утилізаційну програму для шламонакопичувачів та ставків-випаровувачів, котрі утворилися внаслідок діяльності гірничодобувних підприємств.

Важливими для держави залишаються соціальні проблеми, тобто збереження кількості робочих місць, особливо в регіонах де підприємства гірничо-металургійного комплексу є містоутворюючими. Використовувати надлишкову робочу силу, за рахунок створення нових наукоємних виробництв та розширення виробництва товарів народного використання, забезпечити зростання частки заробітної плати в середній заробітній платі працівників до 70%, а також поступове збільшення частки оплати праці у виробничих витратах.

Уряд повинен затвердити галузеву програму підвищення рівня промислової безпеки та безпеки праці, удосконалити нормативну базу із охорони праці, провести атестацію робочих місць, докласти зусиль для створення фонду охорони праці на підприємствах, впровадити систему управління промисловою безпекою металургійних виробництв. Перелічені вище кроки дадуть поштовх до збалансованого високоефективного розвитку металургійного комплексу, оптимізують обсяги виробництва та споживання основних видів продукції, збільшать внесок у вирішення загальнонаціональної задачі економічного розвитку країни, підвищать ВВП та якість життя населення. А також зміцнять позиції України на світовому ринку металопродукції, знизять імпорт, збільшать обсяги виробництва продукції глибокої переробки. Суттєво знизяться витрати сталі на тону прокату до 1,1 тон, знизяться енергетичні витрати приблизно на 20%.

Висновки. За умов виконання усіх цільових державних програм зросте ефективність виробництва та конкурентоспроможність продукції та буде досягнутий позитивний ефект на розвитку підгалузей, що використовують металопродукцію, а також позитивно відзначиться на формуванні бюджетів усіх рівнів. Для виконання цих програм буде залучено фінансові кошти, трудові ресурси та нормативно-законодавчі, державою будуть визначитися критерії матеріальних, енергетичних та екологічних умов, а також уряд буде проводити заходи щодо стимулювання, розрахунки планів фінансування модернізації, котрі будуть проводитись за рахунок власних коштів підприємств та кредитів як зовнішніх так і внутрішніх, а також амортизаційних відрахувань та частини прибутку. Кабінет Міністрів України має передбачити виділення коштів на виконання зобов'язань за державними гарантіями, для заходів, на які поширюється право на залучення кредитних ресурсів під державні гарантії. Уряд має гарантувати бюджетне фінансування фундаментальних та прикладних досліджень, котрі спрямовано на забезпечення загальногалузових потреб при впровадженні різних заходів.

Уряд повинен створити галузевий інвестиційний фонд, котрий формується за рахунок відрахувань в обсязі 1% від обсягу товарної реалізації підприємств усіх форм власності, 70% цього фонду мають спрямовуватись на реконструкцію виробництва відповідно до цільових програм, а 30% відрахуватись на науковий супровід програм. Уряд має надати можливість підприємствам гірничо-металургійного комплексу, котрі проводять модернізацію виробництва згідно програм мають право відносити до складу валових витрат будь-які суми, котрі пов'язані із покращенням основних фондів, без обмеження таких витрат. Також відповідні пропозиції має бути запропоновано до змін Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»[1], за програмою підприємства гірничо-металургійного комплексу звільняються від ввізних мит та ПДВ на устаткування та будь-яке інше обладнання що покращує основні фонди цих підприємств. Перелік та обсяги ввезень подібних товарів мають встановлюватись урядом України, у випадку порушень вимог цільового використання зазначених товарів, або ж недосягненні ефекту від ввозу устаткування, підприємство-користувач має сплатити усі податки та збори, котрі визначені Законом України «Про єдиний митний тариф» та ПДВ згідно Закону України «Про податок на додану вартість»[6]. Для ефективного залучення інвестицій та визначення можливостей застосування передбачається проведення техніко-економічних досліджень та визначення пріоритетних напрямків модернізації гірничо-металургійного комплексу. Обсяги фінансування програм буде визначено під час формування самих заходів. Бюджетні кошти буде спрямовано на проведення науково-технічної діяльності, обсяги фінансування будуть визначитися щороку, зважаючи на можливості бюджету та передбачених витратків.

Література:

1. www.rada.gov.ua
2. www.kmu.gov.ua
3. www.industry.kmu.gov.ua
4. www.nas.gov.ua
5. www.mvp.gov.ua
6. www.liga.gov.ua

Стаття надійшла до редакції 17.11.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"